

Verlag webinar ‘verbonden dorpen’ - Donderdag 22 februari 2024 via MS Teams

Organisatie: VVDB i.s.m. de Vlaamse Landmaatschappij

- Deze webinar richtte zich vooral tot burgergroepen. Een 20-tal mensen volgde deze uitwisseling.
- Sprekers waren Goele Vercammen en Stephanie Van Opstal van de Vlaamse Landmaatschappij en Maarten Lippens van de Vlaamse Vereniging Dorpsbelangen.
- Duur: van 19.30 u. tot 21.20 u. [Herbekijk de volledige webinar](#).

- Deze websites kwamen aan bod:

[Datavindplaats](#)

[Geopunt](#)

[Provincie in cijfers](#)

[Je gemeente telt](#)

[Gemeente-stadsmonitor](#)

[De Standaard](#)

[Scwitch.be](#)

[Vlaanderen vrijwilligt](#)

[Verenigingsloket](#)

1. Welkomwoordje door Maarten Lippens (VVDB-beleidsmedewerker)

- In voorbereiding van dit belangrijk verkiezingsjaar organiseerde VVDB in 2023 al 3 webinars en schreef een VVDB-ambitienota, een sjabloon-ambitienota voor burgergroepen alsook een ‘inspiratienota verkiezingen’. Bekijk ze op de website: de [webinars](#) en de 3 vernoemde [documenten](#).
- Om de ambitienota/toekomstvisie/visienota van burgergroepen rond hun eigen dorp te versterken met cijfer- en kaartgegevens, is er vandaag deze webinar. Vermeld dus in de ambitienota bv. *Uit de omgevingsanalyse blijkt...* om je nota geloofwaardiger en krachtiger te maken.

2. Voorstelling van het concept ‘het verbonden dorp’ door Goele Vercammen (VLM-medewerker plattelandsbeleid)

Zie ook deze [presentatie met tekst](#). De tekst hieronder (bij de slides) werd geschreven door Goele.

SLIDE 1 en 2 Intro verbonden dorp

Nee, dit is geen afbeelding van een verbonden dorp. Wel van een bekend dorp omwille van zijn bewogen dorpsgeschiedenis... Na decennia dorpsparticipatie, dorpsstrijd en activisme tegen de achtergrond van politieke besluiteloosheid en juridisch getrouwtrek, ontvolkte dit dorp en werd het bekend als een uitzonderlijke toeristische attractie tot in Japan en verder.

Welkom in Doel waar nog steeds mensen wonen, maar de gemeenschappelijke toekomst steeds meer verdween.... De gemeente Beveren stelt Doel niet voor als woondorp, maar als recreatief interessante invulling van uw vrije tijd.

Was er geen visie? Misschien waren er te veel visies en claims... Aan de hand van het dorp Doel wil ik jullie meenemen in het concept van het verbonden dorp met zijn 5 dimensies.

Slide 3 Wat leren we uit Doel?

- De **geografie van je dorp** doet er wel degelijk toe. Waar ligt het ten opzicht van andere kernen? Wat deelt het met die andere kernen en waar is er wisselwerking? Ligt het in de al dan niet welkome schaduw van een stad of grotere kern met een treinstation, of blijft het er steeds heerlijk rustig... Heeft je dorp nog connectie met de velden en weiden eromheen? Of kan je die enkel nog vanop de kerktoren zien? Rijdt er nog weleens een tractor voorbij of enkel SUV's?
- Wat ging er in Doel na jaren strijd en commotie gradueel verloren? **Een kritische massa aan dorpsbewoners.** Doel ontvolkte stelselmatig.... Dit is net de grootste angst in plattelandsstreken of oorlogsgebieden, waar de oudjes achterblijven en de jongere generaties geen toekomst meer zien. (Daarom vinden we het ook zo belangrijk dat er jonge mensen bijkomen in dorpen.) Een kritische massa aan dorpsbewoners... voldoende om dingen in beweging te zetten, om een bewonersdynamiek op gang te brengen en te behouden. Dorpsbewoners die kracht en energie geven om het beste van hun dorp te maken.
- Samen met de ontvolking: **verlies aan voorzieningen en verwaarlozing van de publieke ruimten.** Zo werd Doel een grafitti dorp, een bezoekje waard op een zonnige zondagmiddag. Deze keer wordt de identiteit van het dorp dus niet bepaald door een gemeenschap van inwoners, maar door bezoekers en passanten. Het einde van een dorp, de start van een andere **visie op dit dorp**... Denk terug aan wat de gemeente Beveren op haar website publiceert over Doel. Doel is hier enkel een ingangspoort om u kennis te laten maken met het concept van het verbonden dorp. Dit concept laat toe om op een planmatige manier naar de toekomst van Vlaamse dorpen te kijken.

Slide 4 Het verbonden dorp

VLM wil dit concept graag als bindmiddel zien voor een Vlaams dorpenbeleid waarbij lokale besturen in coöperatie met bewoners(-groepen) de regisseur zijn. De meeste provinciale besturen hebben ondertussen een eigen ondersteuningsaanbod uitgewerkt dat dorpsontwikkeling dient. Hiermee zetten zij lokale besturen aan tot co-creatie om samen met inwoners dingen te realiseren in het dorp.

Dit 'verbonden dorp'-concept is opgebouwd uit al het voorgaand onderzoek dat in Vlaanderen rond dorpen is gebeurd, alsook rond de principes van slimme dorpen van Europa. Het 'verbonden dorp' is trouwens een soort van ideaaltype. Er schuilt een procescomponent in. Het *Smart Rural 27*-project deelt de verbonden dorpen in volgens een proces, gaande van een dorpsgemeenschap die wil, die een plan opmaakt en die tot gemeenschap verbonden wordt...

Alles start met de intentie om de 5 dimensies die het concept rijk is, af te gaan... De dimensies geven mogelijk structuur aan wat je lokaal bestuur doet /of nog niet doet en wat jij als bewonersgroep kan doen /of momenteel nog niet doet. Daarom staan we nu kort bij de 5 dimensies stil.

Slide 5 de vijf dimensies van het verbonden dorp

Dorp = systeem

Sabine Miedema heeft een recente thesis *Onze plek in het dorp* geschreven in het kader van haar master Stedenbouw en Ruimtelijke planning, waarbij zij onderzocht hoe de inrichting van buitenruimte bijdraagt aan een sterk gemeenschapsleven in het dorp. De twee dorpen die zij onderzocht, waren Abele (bewonersraad) en Elene. En inderdaad, de herwaardering van de dorpsruimte zorgt voor een potentiële impuls voor het dorpsleven. Maar die is veel krachtiger indien het dorp ook effectief evenementen organiseert op deze zogenaamde derde plekken van ontmoeting. Zo moeten ook de actieterreinen van het Vlaamse dorpenbeleid via de 3 D's, nl. dorpsparticipatie, dorps huis en dorpsruimte gezien worden als communicerende vaten die een versterkend effect hebben op dorpsidentiteit. Ook hier trouwens in de thesis verwerkt: typen van dorpsbewoners.

Slide 6 Interne verbondenheid

Dit is bij uitstek waar een bewonersraad en VVDB als organisatie sterk op inzetten, daarbij ondersteund door het lokaal bestuur. Filip De Rynck catalogeert de bewonersgroepen die ontstaan zijn op aanmoediging van het lokaal bestuur of na oproep erdoor niet als burgerparticipatie. Ander onderzoek naar vernieuwde burgerparticipatie (bv. van *Socius*) maakt niet altijd dit onderscheid. De behoeften van het dorp af te toetsen als bewonersgroep, is geen evidente materie. Niet alle inwoners zijn immers gericht op een sterk dorpsgevoel.

Slide 7 Externe verbondenheid

Zie hierbij het verhaal van Doel maar ook het verhaal van elk Vlaams dorp in transitie. Ondertussen illustreren voorbeelden dat een dorp zonder voorzieningen of school niet altijd leefbaarheid verliest. Maar het verliest wel voorzieningen die er voordien wél waren, dus het zal zich moeten aanpassen. Er zijn intussen voorbeelden van dorpspunten, buurtpunten enz., maar hoe begin je daaraan als lokaal bestuur of bewonersvereniging? Wie spreek je aan? Het opzoeken van de externe verbondenheid in andere dorpsgemeenschappen brengt dan het nodige heil. Uitwisseling, contacten leggen, vragen stellen en je laten inspireren zijn daarbij de boodschap.

Slide 8 Digitaal verbonden en gebruik van nieuwe technologieën

Goele: Ik heb natuurlijk geen totaaloverzicht van alles wat er in dorpen en het platteland gebeurt in Vlaanderen, maar hier blijf ik altijd een beetje op mijn honger zitten. Dus geef ik twee zaken mee: kijk over het muurtje naar Europa, Nederland, kijk ook in eigen land. En schuw zeker de complexiteit van techno-oplossingen niet. Er lopen wel degelijk experts rond, ook burgerexperts in jouw eigen dorp. Durf info te vragen aan anderen, in het dorp, buiten het dorp. Het gaat hier bv. om zaken als beveiliging of energimanagement van dorps huizen op afstand, energiedelen in appartementsgebouwen of tussen bureaus, ... Maar het gaat evengoed over zelf bijleren over co-pilot, the AI in Microsoft Edge, ... En om zoveel meer.

Slide 9 De blik vooruit, met een planmatige aanpak op basis van een lokale nodenanalyse

Twee aandachtspunten hier: het opstellen van een dorpsvisie of memorandum vergt een **langere termijn**-doorkijk dan een jaar. Daarnaast is er de uitdrukkelijke wens of zelfs imperatief om **lokale noden te verknopen met algemene maatschappelijke ontwikkelingen**. Het gaat dan om het rationaliseren van de anekdotes en verzuchtingen die leven in het dorp, over op zoek gaan naar cijfers,

onderzoeksresultaten en bevroegen experts. Want datagedreven beleid is eveneens een actuele maatschappelijke ontwikkeling. Het gaat er tenslotte om lokale oplossingen die dichtbij de dorpsbewoner staan, uit te vinden en waar te maken.

Tot slot eindig ik mijn betoog opnieuw in Doel, het dorp dat niet mocht en uiteindelijk niet meer kon zijn omdat er geen gemeenschap meer was om in onderhandeling te gaan en stapsgewijs zichzelf te ontwikkelen naar een duurzaam voorbestaan.

Vragen en uitwisseling

- Viane ligt op de grens met Wallonië en Henegouwen. Hoe kun je dan – dus op de taalgrens – deze gewenste verbondenheid aanpakken? Antwoord: het gaat om dialoog, niet focussen op de eigen gemeenschap maar een gemeenschappelijke taal zoeken. Mooi vb. is het project van Bewonersplatform Abele dat een stuk grond op het oog had voor een dorpsplein. Het lukte niet om het stuk grond (op de grens van Poperinge en Boeschepe, dus Vlaanderen en Frankrijk) aan te kopen bij de eigenaars. Er was nochtans vanaf het begin een goed overleg met de beide lokale besturen. Finaal heeft het (Franse!) lokaal bestuur wat grond ter beschikking gesteld.
- Tip: formuleer je vragen aan de besturen zo concreet mogelijk.
- Het is inderdaad niet altijd makkelijk. Bv. het overstromingsgebied in de Dendervallei: beken en rivieren worden door andere overheden beheerd. Verder is er de problematiek in Henegouwen waar de sluizen geopend worden. Er is veel tijd en veel geduld nodig om tot mooie resultaten te komen. Met overheden samenwerken vergt een ander tijds kader dan met burgers.

3. Hoe onderbouw ik dorpsplannen, een dorpsvisie of een memorandum met objectief geografisch materiaal? Door Stephanie Van Opstal (VLM-medewerker plattelandsbeleid).

Datagedreven beleid wordt altijd maar belangrijker. Ga dus lokale noden in cijfers en/of kaarten meegeven, o.a. aan je lokaal bestuur. Besturen willen weten: waar komt de visie van de burgers vandaan? Eén website verzamelt alle data: www.vlaanderen.be/datavindplaats. Het gaat om open en gesloten data en kaartenmateriaal. Deze info wordt o.a. door 10 beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid ter beschikking gesteld.

Startpagina: zoeken kan per beleidsdomein of per trefwoord bv. hoppin-punten. Zo kom je op de catalogus. Daar kun je specifieker de gewenste info opzoeken. (Bekijk [de opname](#) voor de details.) Ook www.geopunt.be (verzamelpunt van geografische inhoud) is interessant. Bekijk de gele balk en links bovenaan de algemene kaart (klik en daaronder zijn andere kaarten te vinden). Zoom in op jouw gemeente/dorp via 'selectie'.

5 pijlers van Geopunt: kaart, toepassingen en hier kun je doorklikken bv. naar fietssnelwegen of naar onroerend erfgoed, ...

- Catalogus van de datasets – linken naar datavindplaats
- Plugins: werken met GIS-programma
- Vlaams Geoportaal (info over gebruik van lagen, enz.)

- Inzoomen op locaties via zoekfunctie naar bv. kerk: geeft adressen of interessante plaatsen maar kan ook verschillende lagen geven. Je krijgt max 5 suggesties.
- Vb. Dorp Lille
- Sinds vorig jaar is Geopunt vernieuwd. Je kunt zelf gaan tekenen en kleuren en zo bv. een projectgebied afbakenen. Dit kan interessant zijn voor buitenbevragingen bv. als een probleem van mobiliteit is gesignaleerd (rond punt of oversteekbaarheid van een weg): je kunt de gevaarpunten aanduiden of een cirkel errond trekken. Zo kun je een overzicht krijgen van alle probleem-punten in het dorp.
- Daarnaast kun je afstanden meten (in meter of km) of oppervlakten.
- Je kunt een polygoon tekenen (aangeduide locatie delen).
- Je kunt de URL kopiëren en in een ander tabblad zetten. Zo komt het projectbeeld tevoorschijn bv. op je website.
- Toevoegen van lagen is mogelijk.
- Onderaan het scherm kun je de achtergrondkaart veranderen bv. ook naar historische kaarten. Let op: historische kaarten zijn digitaal aaneengeplakte papieren. Dit leidt soms tot kleine verschuivingen.
- Nadeel: Geopunt zal nooit je project opslaan.

PRAKTIJKVOORBEELD ROND MOBILITEIT VOOR KINDEREN. Hoe kun je kinderen zelfstandig en veilig naar een school of activiteit laten gaan? Via de tool zoeken waar de scholen zijn. Kies lager onderwijs, of deeltijds kunstonderwijs of sportaccommodaties of sportcentra. Hoe gaan kinderen naar school, wat zijn de 'beschikbare wegen'? Bij catalogus 'wegenregister' intikken. Dit als laag toevoegen aan de Geopunt-zoeker. Als extra laag bv. aardeweg, ventweg en fietswegen kiezen.

4. Hoe onderbouw ik dorpsplannen, een dorpsvisie of een memorandum met objectief cijfermateriaal? Door Goele Vercammen (VLM-medewerker plattelandsbeleid).

[Provincies in cijfers](#) is een samenwerking en initiatief van de 5 Vlaamse provincies. Elk heeft een data-analysedienst. De gegevens zijn ter beschikking van iedereen. Het vergt wel een leercurve om de info aan te boren die je zoekt. Er is wel een [handleiding](#) op de website.

- Start op de website via het dashboard. Je ziet thematisch geordende indicatoren. Kies een bepaalde gemeente bv. Geraardsbergen en ga dan bepaalde gegevens vergelijken met die van het Vlaamse gewest.
- Thematische rapporten: bv. rapport omgevingsanalyse.
- Wat zit er allemaal in de databank? Kies bij de thema's in submenu bv. 'herkomst' (Belgisch en niet-Belgisch). Je ziet info over alle gemeenten. Ga naar 'niveau' en dan kun je op wijkniveau kijken (wel in heel Vlaanderen).
- Via het potlood bovenaan wijzigen en je wijk aanduiden (met rechter muisknop werken!), ga bv. naar Haringrode in Antwerpen.

- Belangrijk: verwijst in je dorpsvisie naar waar je de data vandaan haalt. Bv. ‘herkomst’ is anders dan ‘geboortenationaliteit’ (gaat tot 2^e generatie terug).
- De gegevens zijn niet allemaal op wijkniveau beschikbaar, soms wel en soms niet.
- Hoe opslaan? Link kopiëren, eventueel rapport of MS-excel downloaden.

FICTIEF PRAKTIJKVOORBEELD DORPSRAAD LILLE EN HONDENLOSLOOPWEIDE.

- Zie de 4 deelgemeenten in Lille. De Dorpsraad (fictief, dus niet bestaand) gaat een enquête op de jaarmarkt houden want er zijn veel klachten over hondenpoep in bepaalde straten.
- De Dorpsraad gaat praten met het gemeentebestuur en een hondenlosloopweide aanvragen. Bekijk het cijfermateriaal omtrent het aantal honden in Lille. Bijna 1/3 van de inwoners heeft een hond, dus de vraag naar een hondenlosloopweide is gegrond.
- Ander voorbeeld: erkende LDC’s in Lille.

Je kunt bij Provincies-in-cijfers in 2 richtingen werken.

- Ofwel vanuit de omgevingsanalyse bekijken waar er problemen/uitdagingen zijn.
- Ofwel vanuit een zelf vastgesteld probleem kijken en zoeken of je hier cijfermateriaal rond vindt. (Provincie Vlaams-Brabant geeft [specifieke vormingen](#) om te leren werken met ‘provincie in cijfers.’)

5. Andere interessante websites met nuttige cijfergegevens door Maarten Lippens

- Sinds 2020 wordt er geen jaarlijks budget of begroting meer opgemaakt, maar is er een jaarlijkse herziening van het meerjarenplan waarbij het lokaal bestuur de kredieten voor het nieuwe boekjaar vastlegt. De meerjarenplanning vind je terug op de website van jouw gemeente. Enkele voorbeelden: [Mol](#), [Heusden-Zolder](#) (gemeente met 7 dorpen), [Haaltert](#) (plattelandsgemeente met 4 dorpen), [Huldenberg](#) en [Oudenburg](#).
De meerjarenplanning voor de volgende bestuursperiode wordt in 2025 opgemaakt.
- Stel je binnen je dorpsraad/bewonersplatform de vragen: *Hoe zit het met de centen in mijn gemeente, hoe ziet die begroting eruit?* Dan verwijzen we je graag naar [Je gemeente telt](#). Deze website van *Bpart*, *Tree company* en *De Wakkere Burger*, met steun van de Vlaamse overheid, is gemaakt om transparantie te bieden op de begroting van lokale overheden in Vlaanderen. Op deze site vind je de officiële, beschikbare cijfers die gemeenten bezorgen aan de Vlaamse Overheid. Het lokaal bestuur kan op het platform context en duiding geven bij de begroting of specifieke projecten. Indien er bij jouw gemeente of stad geen verdere uitleg staat, wil dit dus zeggen dat het lokaal bestuur dit nog niet gedaan heeft of niet wenst te doen.
- Ook op de gemeentelijke website vind je veel info en cijfermateriaal.
- Verder is er de [Gemeente-stadsmonitor](#). Deze bevat meer dan 400 omgevingsindicatoren waarvan er ruim 100 werden verzameld door een driejaarlijkse burgerbevraging. Dit gaat breed, bv. omtrent het geluksgevoel. Er wordt steekproefsgewijs gewerkt om dan naar een totaalbeeld te gaan. De indicatoren geven elk lokaal bestuur dus een goed zicht op de staat van de gemeente of stad. Voor dorpsraden is het niet altijd evident om dit naar het eigen dorp te vertalen. *Hoe*

komt dit overeen met wat in mijn eigen dorp leeft? Dorp inZicht was specifiek op het eigen dorp en bepaalde doelgroepen gericht.

- *Hoe laat uw burgemeester uw gemeente achter?* Een overzicht van de antwoorden op deze vraag is terug te vinden op de website van [De Standaard](#).

6. Enkele interessante websites voor verenigingen door Maarten Lippens

- Info over organisatiestructuur (feitelijke vereniging of vzw): www.scwitch.be
- Verzekeringen bij verenigingen: <https://www.scwitch.be/kennisbank/welke-verzekeringen-zijn-verplicht/>
- Vlaamse Vrijwilligersverzekering: www.vlaanderenvrijwilligt.be/aanbod/gratis-verzekering
- Het Verenigingsloket (Vlaanderen) is recent opgericht en nog in opbouw. Hasselt deelt bv. de info nog niet op dit platform. Kan VVDB ervoor ijveren dat de stad die data gaat delen? Er zullen regelmatig [webinars komen over de werking van dit loket](#).

Succes nu om uw ambitienota / toekomstvisie / dorpsvisieplan krachtiger en overtuigender te maken door die van relevante en onderbouwende data te voorzien.

Daarmee komen jullie alweer een stukje dichterbij 'het verbonden dorp'!